

Projektowanie zieleni

2010-07-07

Strona ta skierowana jest do osób zajmujących się projektowaniem zieleni (przepisy nie przewidują uprawnień do wykonywania tego zawodu - za wyjątkiem terenów zabytkowych), a także do jednostek organizacyjnych i osób fizycznych zajmujących się jej bieżącą pielęgnacją. Wiadomości w niej zawarte nie dotyczą ochrony i konserwacji zabytkowych założeń ogrodowych; zwracają uwagę przede wszystkim na najważniejsze zagadnienia z zakresu projektowania terenów zieleni w aglomeracjach miejskich.

O projektowaniu zieleni słów kilka...

W ostatnich latach zajmowano się przede wszystkim projektowaniem i urządzeniem ogrodów w otoczeniu zabudowy indywidualnej. Coraz więcej ludzi zamieszkało w domach jednorodzinnych lub kilkurodzinnych budynkach, w związku z czym niezbędne stało się efektywne zaprojektowanie ich otoczenia. Powstały ogrody o dużej różnorodności kompozycyjnej i przestrzennej, z urozmaiconym doбором roślin, często wzbogacone elementami małej architektury ogrodowej. Wśród wielu dobrze zaprojektowanych ogrodów, często powstawały ogrody "skomplikowane w odbiorze", próbujące na małej powierzchni pomieścić wiele elementów nieroślinnych oraz przesadnie dużo "biżuterii ogrodowej", czyli roślin formowanych, szczepionych, o zbyt jaskrawych kolorach.

Przy ocenie tych ogrodów trzeba jednak pamiętać, że często właściciele - na własną rękę - uzupełniają fachowo zaprojektowane otoczenie domu, co na ogół nie jest korzystne dla urody ogrodu.

W ostatnich latach na plan dalszy zeszyły zagadnienia związane z kształtowaniem zieleni ogólnodostępnej na terenach miejskich; prowadzona była przede wszystkim jej bieżąca pielęgnacja. Co gorsze, przy projektowaniu nowych terenów zieleni przenoszono wzorce z ogrodów indywidualnych na tereny zieleni ogólnodostępnej. Jest to dość często spotykany błąd, popełniany przez osoby projektujące zielenie w otoczeniu zabudowy osiedlowej, na zieleńcach towarzyszących obiektom użyteczności publicznej i trasom komunikacyjnym.

Nie do przecenienia jest również fakt, że "na projektowaniu i pielęgnacji zieleni znają się wszyscy", w związku z czym projektowaniem zajmują się osoby o zawodach nie związanych z branżą ogrodniczą, korzystając przy tym z literatury popularnonaukowej, przeznaczonej na ogół dla amatorów, urządzających ogrody przy swoich domach.

Zieleń w środowisku miejskim

A przecież zielenie w mieście służy wszystkim mieszkańcom - tym w domach jednorodzinnych, jak i mieszkającym na dużych osiedlach mieszkaniowych; zarówno osobom miejscowym, jak i przyjezdnym, w związku z czym jej projektowanie i utrzymanie jest pracą bardzo odpowiedzialną i wymagającą wysokich umiejętności. Na projektantach oraz fachowych służbach ogrodniczych zajmujących się urządzeniem i pielęgnacją terenów zieleni spoczywa obowiązek ich kształtowania w tak przemyślany sposób, aby służyły one - stosownie do pełnionej funkcji - wszystkim mieszkańcom. Decydującą rolę winno więc odgrywać przygotowanie zawodowe służb miejskich.

wpływa na kształtowanie obrazu miasta - stanowi oprawę zabudowy miejskiej podkreślając najciekawsze elementy architektury, wprowadza do sylwetki miasta urozmaicenie, koloryt (w zależności od pory roku), łagodzi sztywną zabudowę ulic; kształtuje mikroklimat (parki, ciągi komunikacyjne, bulwary) oraz stosunki ekologiczno-biocenotyczne. Stanowi główny teren wypoczynku mieszkańców po pracy, ułatwiając im regenerację sił psychicznych. Najważniejszą wartością pozostaje jej ogromna rola w łagodzeniu mieszkańcom miast uciążliwych warunków zdrowotno-klimatycznych aglomeracji miejsko-przemysłowych.

Niniejsza strona podaje ogólne zasady obowiązujące przy projektowaniu wybranych terenów zieleni ogólnodostępnej w aglomeracjach miejskich.

Najważniejsze zasady przy projektowaniu terenów zieleni.

1. Dostosowanie projektu zieleni do obiektu i jego funkcji

jest jednym z podstawowych warunków jego prawidłowego sporządzenia. Inaczej projektuje się zieleńce, które w wyglądzie miasta pełnią na ogół funkcję dekoracyjną, inaczej zieleń towarzyszącą zabudowie mieszkaniowej wielorodzinnej, która ma zapewnić mieszkańcom podstawowe potrzeby w zakresie odpoczynku biernego i czynnego. Zieleń towarzysząca ciągom komunikacyjnym jest ściśle podporządkowana funkcji obiektów, przy których występuje, a więc trasom komunikacji pieszej, samochodowej i tramwajowej. W tym przypadku najważniejsze jest bezpieczeństwo ruchu i skuteczność zieleni jako izolacji przed kurzem, spalinami i hałasem.

2. Znajomość warunków lokalnych, na które składają się:

- a. usytuowanie obiektu - przeznaczenie, intensywność ruchu pieszego, odległość od ciągów komunikacyjnych, usytuowanie względem stron świata (nasłonecznienie);
- b. otoczenie - nawiązanie do istniejącego krajobrazu w zakresie doboru materiału roślinnego, rozwiązań funkcjonalnych oraz do naturalnego ukształtowania terenu;
- c. czynniki ekologiczne - warunki glebowe, wodne, skład powietrza (zanieczyszczenia miejskie, klimat i mikroklimat). Są to czynniki bezpośrednio dotyczące warunków wzrostu i możliwości rozwoju roślin. Należy pamiętać, że zabudowa miejska stwarza roślinom trudniejsze warunki, które w znacznym stopniu różnią się od warunków ich naturalnego wzrostu w przyrodzie;
- d. istniejąca szata roślinna, z której składu wynikają wskazówki dotyczące zaprojektowania roślinności najlepiej przystosowanej do warunków miejscowych.

Należy pamiętać, aby w projekcie maksymalnie wykorzystać istniejący drzewostan;

3. Znajomość przebiegu sieci uzbrojenia podziemnego terenu,

Na terenach realizacji nowych inwestycji kompleksowy projekt winien uwzględniać wszystkie branże projektowe łącznie z zielenią, a nasadzenia trwałe (drzewa, krzewy) winny być usytuowane w sposób niekolizyjny z istniejącym i projektowanym uzbrojeniem terenu, w stosownych do niego - ustalonych przepisami lub zwyczajowo przyjętych - odległościach. W każdym przypadku odległości sadzenia drzew i krzewów od budynków, ogrodzeń, ulic i sieci uzbrojenia podziemnego powinny umożliwiać prawidłowy wzrost i rozwój drzewom i krzewom, a z drugiej strony zapewniać prawidłową eksploatację mediów, bezpieczeństwo fundamentów domów i ogrodzeń, a także nie powodować zbytniego zacieniania okien.

W przypadku uzupełniania nasadzeń w istniejącym terenie zieleni należy najpierw rozpoznać przebieg sieci uzbrojenia podziemnego. Sadzenie drzew i krzewów bez tych informacji może w przyszłości spowodować konieczność ich usunięcia (w przypadku awarii lub trudności w eksploatacji mediów). Kolizja roślin z uzbrojeniem podziemnym

stanowi więc kolejną uciążliwość środowiska miejskiego dla wzrostu roślin.

Należy zwrócić uwagę na fakt, że nie ma ustawowych norm regulujących odległości sadzenia drzew i krzewów od granicy działki sąsiada. Wskazane jest kierowanie się zdrowym rozsądkiem i sadzenie drzew i krzewów w taki sposób, aby nie powodowały w przyszłości uciążliwości dla sąsiada i jego mienia. Sprawy międzysąsiedzkie regulowane są na podstawie przepisów kodeksu cywilnego.

4. Współpraca z architektami i projektantami branżowymi

jest niezbędna od samego początku procesu projektowania inwestycyjnego. Tylko w takiej sytuacji projektant zieleni może mieć wpływ na racjonalną gospodarkę zielenią z maksymalnym wykorzystaniem istniejących drzew i krzewów oraz na wkomponowanie zamierzonego projektu zieleni do całości inwestycji. W przypadku projektowania zieleni dla "gotowego" projektu inwestycji, drzewa i krzewy mogą wypełnić tylko miejsca "wolne" od uzbrojenia terenu, w wyniku czego powstaje na ogół chaotyczny układ zieleni nie dostosowany do funkcji obiektu.

5. Stosowanie do nasadzeń odpowiedniego materiału roślinnego,

który jest świadomie komponowany na podstawie właściwego doboru cech, odpowiednich dla danego typu zieleni w mieście. Zaleca się stosowanie drzew i krzewów pochodzenia rodzimego, z dopuszczalną niewielką liczbą roślin obcego pochodzenia, sprawdzonych pod względem ich przydatności do wzrostu w warunkach naszego środowiska. Zaleca się także stosowanie

pnący oraz roślin okrywowych - krzewinek i krzewów.

Najczęściej pojawiające się błędy w projektach zieleni:

- stosowanie niewłaściwego doboru materiału roślinnego i brak nasadzeń drzew liściastych,
- "przeładowanie" projektu zbyt dużą liczbą różnorodnych gatunków i odmian,
- zbytne rozproszenie nasadzeń, utrudniające mechaniczną pielęgnację trawników,
- duże zagęszczenie roślin, które w wyniku konkurencji między sobą nie osiągną właściwych im efektów ozdobnych,
- sadzenie zbyt blisko sieci podziemnego uzbrojenia terenu, co powoduje zniszczenie roślin przy jakiegokolwiek awarii,
- ograniczanie widoczności przez drzewa i krzewy sadzone w pasach drogowych.

Trzeba pamiętać, że zieleń wymaga regularnej i kompleksowej pielęgnacji, bez której nie może powstać efektowny, przemyślany układ kompozycyjny. Zieleń wymaga dużej cierpliwości, ponieważ efekt zamierzony przez autora projektu będzie w pełni widoczny dopiero po upływie kilku lub kilkunastu lat.

Literatura:

1. Wł. Niemirski (praca zbiorowa) - Kształtowanie terenów zieleni, Warszawa 1973.
2. J. Pokorski, A. Siwiec - Kształtowanie terenów zieleni, Warszawa 1998.
3. M. Czerwieniec, J. Lewińska - Zieleń w mieście, Kraków 2000.
4. Materiały z konferencji "Zieleń miejska - utrzymanie i pielęgnacja", Krynica 2001.

Opracowanie:

Urząd Miasta Krakowa - Wydział Kształtowania Środowiska,
Finansowane ze środków Gminnego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Krakowie
Miejska Prezentacja Internetowa Magiczny Kraków - www.krakow.pl/ekologia